Dva tedna demonstracij v Ukrajini

Bogdan Sajovic, foto: Ivan Bandura/flickr.com, wikipedia.org

V Ukrajini potekajo množične demonstracije z zahtevo po priključitvi Evropski uniji. Vladni nasilni poskusi zadušitve so samo spodbudili demonstrante, ki zdaj zahtevajo še odhod predsednika Janukoviča in njegove politične garniture.

Že dobra dva tedna v Ukrajini, najbolj pa v njeni prestolnici Kijevu potekajo veliki protesti opozicije in organizacij, ki so proevropsko usmerjene, proti režimu predsednika Viktorja Janukoviča. Ukrajinski parlament je zavrnil predlog zakona, s katerim bi zaprti nekdanji premierki Juliji Timošenko omogočili zdravljenje v tujini, ter s tem državo oddaljil od podpisa pridružitvenega sporazuma z EU. Potem ko je ruski premier Vladimir Putin predlagal tristranske pogovore, je ukrajinska vlada vse priprave na podpis sporazuma ustavila. Vodja ukrajinske opozicije Arsenij Jacenjuk je po odločitvi vlade zahteval odstavitev Janukoviča, češ da gre za državno izdajo ter nezakonito in neustavno odločitev vlade. Vitalij Kovačuk, zaveznik nekdanjega boksarskega zvezdnika, zdaj pa politika Vitalija Klička, pa ▶

> Ukrajinci ne pozabljajo na t. i. Holodomor, veliko lakoto, ki je terjala življenja od dva in pol do sedem in pol milijona Ukrajincev.

Na demonstracijah 8. decembra se je zbralo 400 tisoč demonstrantov. Demonstranti so podrli tudi Leninov kip.

je izjavil, da je premier Mikola Azarov zagrešil zločin.

Naslednjega dne se je oglasila zaprta Julija Timošenko, ki je predsednika Ukrajine opozorila, da je storil življenjsko napako. Pozvala ga je, naj takoj podpiše pridružitveni sporazum, sama pa se je zavezala, da bo tistega dne umaknila svojo zahtevo po zdravljenju v tujini. Sicer pa je pozvala svoje privržence na ulice. Janukovič se ni odzval na pisanje Timošenkove in trmasto vztraja pri močnejših povezavah z Rusijo.

Protestniki po novem zahtevajo odstop predsednika Janukoviča in njegove politične garniture.

Razdeljena Ukrajina

Ankete kažejo, da pridružitev Evropski uniji v Ukrajini podpira med 45 in 58 odstotkov prebivalcev. Največja podpora evropskemu približevanju je v zahodnem delu države, kar ni presenečenje. Zahodni del Ukrajine je bil zgodovinsko stoletja vezan bodisi na Poljsko, bodisi na Avstro-Ogrsko in je del »ruskega imperija« postal šele po dogovoru med Hitlerjem in Stalinom avgusta 1939 ter dokončno po drugi svetovni vojni, ko so tudi protekale velike čistke tamkajšnjega prebivalstva, vzporedno s tem pa tudi oborožen odpor nacionalističnih in protikomunističnih skupin, ki se je zavlekel v zgodnja petdeseta leta prejšnjega stoletja.

Ankete kažejo, da približno petnajst odstokov prebivalstva želi močnejšo povezavo z Rusijo v obliki gospodarske in carinske zveze, najmočnejša podpora temu povezovanju pa je v Harkovski regiji. Približno štirinajst odstotkov Ukrajincev pa se ne bi želelo navezati ne na Evropsko unijo in ne na Rusijo, ampak želijo ostati popolnoma »nevtralni«.

Triindvajsetega novembra so po številnih ukrajinskih mestih potekale komemoracije v spomin na osemdeseto obletnico »velike lakote«. V začetku tridesetih let prejšnjega stoletja so komunistične oblasti izvedle akcijo nenormalno visoke oddaje pridelkov zlasti po Ukrajini. V osnovi je šlo za to, da bi samostojne kmete prisilili k vstopu v kolhoze, prikrito pa za pravi genocid nad ukrajinskim podeželskim prebivalstvom, ki je bilo, čeprav že petnajst let po revoluciji, še vedno večinsko konservativno, in če ne ravno nacionalistično, pa vsaj močno avtonomistično usmerjeno. Rezultat je bil, da so več sto tisoč Ukrajincev strpali v taborišča in jih več milijonov izselili, zlasti v Sibirijo, in sicer na podlagi »sovražnega delovanja«, ker niso oddali nerealno zahtevanih količin pridelkov. Od dva in pol do sedem milijonov ljudi – številke variirajo, ker ni uradnih dokumentov – pa je od lakote umrlo, potem ko so prebivalstvu pobrali vso hrano. To sramotno obdobje, ki ga Ukrajinci imenujejo »holodomor«, Rusija sicer uradno ignorira, Ukrajinci pa se ga spominjajo z besom.

Oblikovanje dveh taborov

Že naslednji dan je tako prišlo do velikih demonstracij v Kijevu za pridružitev Evropski uniji in proti aktualnemu predsedniku. V prestolnici je demonstriralo kakšnih sto tisoč ljudi, oblasti pa so se odzvale nasilno in s policijo skušale razgnati demonstrante. Šlo naj bi za največji protestni shod v Kijevu po oranžni revoluciji pred devetimi leti, ki je pometla z režimom Leonida Kučme, na predsedniški položaj pa je takrat prišel opozicijski voditelj Viktor Juščenko. Policija je sicer zagotavljala, da ji bo uspelo zagotoviti javni red in mir, a so policisti kmalu morali uporabiti solzivec in gumijevke. Spopadli so se s skupino več sto protestnikov, ki so skušali prebiti policijsko zaporo in vdreti v poslopje vlade. Nekateri opozicijski voditelji so protestnike brez uspeha skušali umiriti. Policija je na to odgovorila z gumijevkami in s solzivcem, številni demonstranti pa so proti policistom uporabili kamenje in palice.

Dogodki 23. novembra so dokončno razvneli strasti in kaj hitro sta se začela oblikovati nasprotna tabora. Na eni strani je predsednik Janukovič s svojo stranko Partija regij. Stranka se označuje za centristično, zagovarja pa evroskepticizem in prorusko usmeritev. V bistvu gre za stranko, ki je mešanica starih aparatčikov srednjega razreda, pomešanih z novimi političnimi maziljenci, novpečenimi tranzicijskimi bogataši, tajkuni in »tovarišijskimi kapitalisti«. Janukovič se poleg svoje stranke naslanja tudi na uradne organe reda in miru, se pravi policijo in predvsem na posebne policijske enote Berkut, naslednice nekdanje sovjetske KGB. Politično podporo Janukoviču v tem spopadu dajejo tudi ukrajinski komunisti in Ruski blok. Komunisti sicer na splošno ne podpirajo Janukoviča, ker želijo vrnitev nekdanjega »čistega« komunističnega sistema in marksizma leninizma, Ruski blok pa želi popolno ne le gospodarsko, pač pa tudi politično priključitev Rusiji. Janukovič ima mednarodno podporo le od Rusije oziroma njenega predsednika Putina.

Na drugi strani pa je proti Janukoviču ta čas oblikovana precej široka fronta. Stranka Očetnjava zaprte nekdanje premierke Julije Timošenko in stranka Udar, katere predsednik je znani boksarski prvak Vitalij Kličko, zagovarjata proevropsko usmeritev, konservativni liberalizem in kapitalizem. Proteste podpira tudi stranka Svoboda, katere člani so ukrajinski nacionalisti. Poleg tega daje podporo protivladnim demonstracijam veliko

Brutalnost oblasti je le še utrdila kljubovanje demonstrantov.

Znani boksar Vitalij Kličko je eden od vodij opozicije proti Janukoviču.

število neparlametarnih organizacij in strank – proevropskih, protikorupcijskih (Janukovičeva oblast se utaplja v korupciji), na primer krščanskodemokratska Demokratska aliansa, ali pa nacionalističnih, kot sta Ukrajinska samoobramba in Ukrajinski nacionalni kongres. Aktivno v demonstracijah sodelujejo tudi študentje in nestrankarsko opredeljeni Ukrajinci, ki so siti sistema, ki ta čas vlada državi, in si želijo sprememb. Med njimi je veliko znanih osebnosti iz javnega življenja, morda je najbolj znana pevka Ruslana, ki je aktivno sodelovala tudi pred slabim desetletjem v oranžni revoluciji. Demonstracije pa imajo tudi podporo Ukrajinske pravoslavne cerkve pa celo krimskih Tatarov.

Nasilje prililo olja na ogenj

Protesti, ko so potekali do konca novembra, so bili večinoma manj številčni, udeležilo pa se jih je tudi nekaj politikov iz tujine. Oblasti so skušale delovati vsaj navzven spravljivo in predsednik ukrajinske vlade Mikola Azarov je »zagotavljal«, da se bodo pristopna pogajanja nadaljevala in da gre samo za začasno ustavitev.

Potem pa so 30. novembra v zgodnjih jutranjih urah policijske sile udarile z vso močjo po demonstrantih, ki so še vedno kampirali na glavnem trgu v Kijevu. Množico so skušali razgnati z uporabo solzivca in gumijevk, pri tem pa je bilo ranjenih osemdeset ljudi. Napadeni so se branili in tudi sedem policistov je moralo v bolnišnico zaradi ran. Napad je popolnoma spodletel; ne le da ni razgnal demonstrantov, popolnoma je diskreditiral vladajočo politično stranko. Čeprav je notranji minister še isti dan začel zagotavljati, da je šlo za »zlorabo policijskih pooblastil« in da so napad nekako na svojo pest sprožili pripadniki policije, to protestnikov ni prepričalo. Poveljnik kijevske policije je odstopil, policija pa je tudi aretirala tri pripadnike posebne policijske enote Berkut, češ da so prekoračili pooblastila, a niti to ni pomagalo.

Demonstranti zaostrili zahteve

Po dogodkih prvega decembra so demonstranti zaostrili svoje zahteve. Po novem ne zahtevajo več samo takojšnjega podpisa pristopne izjave k sporazumu z Evropsko unijo, pač pa odstop ključnih ljudi vladajoče garniture: predsednika države Janukoviča, predsednika vlade Azarova in notranjega ministra Vitalija Zakarčenka. Študenti pa so medtem še posebej zahtevali odstop ministra za šolstvo. Prvega decembra so

> Kažejo se vzporednice z oranžno revolucijo izpred slabega desetletja.

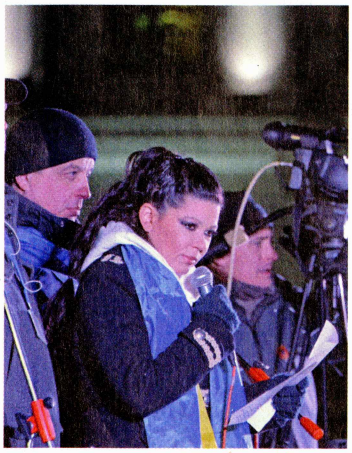
Že naslednji dan, 1. decembra, je prišlo do največjih demonstracij, saj se je v Kijevu zbralo med štiristo in osemsto tisoč ljudi (ocene so različne). Vsekakor so močno zamajale položaj Janukovičeve vlade. Tujina se je odzvala izrazito ostro in praktično je postala ukrajinska vlada na mednarodnem političnem prizorišču osamljena, moralno oporo ji daje le še Rusija. Še bolj se je vlada diskriditirala, ko se je izkazalo, da je za boj z demonstranti rekrutirala več sto plačanih nasilnežev. Gre za ljudi, stare do sredine tridesetih let, ne ravno člane organiziranega kriminala, pač pa z njihovega obrobja, nasilneže, ki dneve preživljajo med telovadnicami, kjer »trenirajo« borilne veščine, in teroriziranjem posameznih ulic, kjer živijo ter se ukvajajo z drobnim kriminalom in sumljivimi posli.

tudi pripadniki nacionalistične stranke Svoboda zasedli kijevsko mestno hišo in se zabarikadirali vanjo. Vladi so poslali sporočilo, da »tam ostanejo, pa naj bo, kar hoče«. Vse več opozicijskih politikov je začelo ponavljati besedo revolucija in začele so se postavljati vzporednice z oranžno revolucijo pred slabim desetletjem.

Pritisk na ukrajinsko vlado se stopnjuje tako doma kot v tujini. Vlada je sicer skušala pripraviti protidemonstracije v svojo podporo, vendar je bil uspeh kaj pičel. V Kijevu se je zbralo kakšnih petnajst tisoč podpornikov vlade in podobno število v Donjecku. Še največ podpore vladajoči stranki je bilo v njenem glavnem političnem oporišču Harkovu, kjer se je zbralo kakšnih sedemdeset tisoč podpornikov, a so se hitro razšli.

Vse več podpore pa medtem demonstranti dobivajo v Evropski uniji tako med politiki držav članic kot tudi v vodstvu unije v Bruslju in Strasbourgu. K dvigu te podpore niso pripomogli le brutalni napadi policije in plačanih nasilnežev ter napoved gladovne stavke Julije Timošenko, pač pa tudi demonstracije ukrajinskih izseljencev in njihovih podpornikov v tujini. Demonstracije so potekale v ducatu poljskih mest in nekateri poljski politiki so se jih osebno udeležili. Demonstrirali so tudi ukrajinski izseljenci v Nemčiji, Avstriji, Češki, Italiji, Franciji, Bolgariji, Združenem kraljestvu, v Kanadi in Združenih državah Amerike. Demonstracije v podporo ukrajinski opoziciji so bile tudi v Armeniji ter celo dva manjša protestna zbora v Moskvi in Sankt Peterburgu.

Janukovič je 6. decembra napovedal še dodatno zbliževanje z Moskvo, kar je v nedeljo, 8. decembra, spet pripeljalo na ulice okoli dvesto tisoč protestnikov, kot so poročale tuje agencije, opozicija pa je njihovo število ocenila na dvakrat tolikšnega. Demonstranti so razbili velikanski Leninov kip, ki je še kar stal v središču ukrajinskega glavnega mesta. Osmega decembra je ukrajinska vlada napovedala začetek preiskave proti tistim, ki »skušajo nasilno prevzeti oblast«, se pravi, da se Janukovič po dogovoru s Putinom čuti nekoliko močnejšega. A medtem je iz njegove stranke izstopilo nekaj poslancev, ki menijo, da so Janukovič in stranka na napačni poti. D

Med podporniki demonstracij v Ukrajini je tudi znana pevka Ruslana.

Julija Timošenko je v zaporu napovedala gladovno stavko. Janukoviča je opozorila, da je storil življenjsko napako.